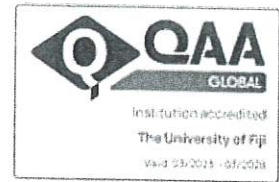

The University of Fiji
(An Entity of Arya Pratinidhi Sabha of Fiji)

CENTRE FOR ITAUKEI STUDIES
Semester 1, 2025

SPECIAL EXAMINATION PAPER

ITK101: LISTENING AND SPEAKING ITAUKEI LANGUAGE

Important Instructions to Students:

1. Read the questions and instructions carefully and answer the questions.
2. You are allowed an **extra 10 minutes reading time** (during this time, you are not allowed to write with a pen) and **180 minutes (3 Hours) to complete this paper**.
3. Silent, non-programmable calculators are allowed, but not supplied.
4. Write all your answers in the answer booklet provided. If you need extra sheets, please ask the supervisor. Write your name, course code, and student identification number in the answer booklet and in the attendance sheet.
5. **This Final Examination Paper is worth 100 marks and contributes 50% of the total course assessments.** Students must **score at least 25%** on this final exam to pass the course.
6. This paper contains three (3) sections: A, B, and C. All questions are compulsory to answer, **except** section C, which has choices.
7. Write all your answers legibly. The marker has the right to award zero for answers that are not legible.
8. This is a **Closed Book Examination**. The University views plagiarism, cheating, and dishonest practice as serious offences and if found, offenders are penalized.

Examination Paper Content (Format):

<u>Section</u>	<u>Question</u>	<u>Content</u>	<u>Marks</u>	<u>Suggested Time</u>
A	1-2	Short answers and sentence writing	40	72 minutes
B	3-5	Paragraph Writing	30	54 minutes
C	6-9	Explanatory Writing	30	54 minutes
		TOTAL	100	180 Minutes

*Registered with the Fiji Higher Education Commission as a University under the Higher Education Act 2008.
Registration Certificate Number (RGN0020/11)*

WASEWASE A – Saumi Taro Leleka

(40 na maka)

iVakamacala: E rua na taro ena iwasewase ni taro ogo. Sauma ruarua na taro.

TARO 1 Matuavosa

(20 na maka)

1. Mo vakamacalataka na ibalebale ni vosa e ra ka solia e dua na kena ivakaraitaki.

- a. bi
- b. kosovotu
- c. vakavakadigo
- d. komalilirua
- e. ikumutago
- f. votudrua

(6 na maka)

2. Sauma na taro

- a. Vola na tolu na mataqali matanauni ka solia na kedratou ivakaraitaki
- b. Vola e tolu na kilanauni nauni ka solia na kedratou ivakaraitaki
- c. Vola e tolu na kilavu vu ka solia na kedratou ivakaraitaki

(3 na maka)

3. Vola na mataqali matanauni e volai e ra.

- a. Au siwa mai uciwai
- b. E lako tiko e delana
- c. E nanoa
- d. Au nanuma de o sa moce
- e. Ogo na nomudrau ivola

(5 na maka)

4. Vakamacalataka na rua na matavosa ka solia na kedrau ivakaraitaki.

(6 na maka)

TARO 2 Buli Vosa

(20 na maka)

1. Buli vosa ena nomu vakayagataka na kuriliu se kurimuri

- a. rau
- b. tau
- c. bika
- d. voli
- e. biu
- f. sema
- g. sogo
- h. dusi

(4 na maka)

2. Vakayagataka na kurimuri tagoirua ena veivosa e ra mo buli vosa kina.

- a. siga
- b. vakamacala
- c. lasu
- d. rai
- e. kolo
- f. cici

(3 na maka)

3. Vakayagataka na kuriliu tagoidua ena veivosa e ra mo buli vosa kina.

- a. mata
- b. suka
- c. donu

(3 na maka)

4. Vakayagataka na kurimuri dewabalavu. Mo buli vosa mai na veiyavu ni vosa oqo.

- a. kaila
- b. sere
- c. marau
- d. vosa
- e. qara
- f. bese

(3 na maka)

5. Buli yatuvosa mai na veivosa ka toka e ra ka me tiko kina na kilavu, se kilanauni. E rawa ni ko dewataka na veivosa oqo.

- a. vola
- b. qalo
- c. sisi
- d. suka
- e. kaila
- f. raica
- g. tucake

(7 na maka)

WASEWASE B – Saumi Taro Vakaparakaravu

(30 na maka)

iVakamacala: Mo sauma kece na taro ena wasewase qo.

TARO 3 – Na Vakadidigo, Bi kei na Yara

(10 na maka)

1. Wilika na veiyatuvosa oqo ka vola tale qai biuta na kena vakavakadigo dodonu.
- a. sobo sa yali sara ga na ivakavuvuli mai vale ka laurai ni sa sega na itovo vinaka kei na ivakarau vinaka ka rakorako ia sa kaukauwa tiko mai na dodonu ni tamata yadua
 - b. gonei sa dua na dau vosa o iko bau galu mada
 - c. sa tiko qo na isau ni vakasigalevu ka solia mai ko tata a kaya cake ko Seru

(6 na maka)

2. Tukuna na yaca VakaViti ni vakavakadigo oqo kei na nona itavi ena dua na iyatuvosa.

a. !	e. ;
b. -	f. ()
c. "xxx"	g. ,
d. ?	h. <u>xxx</u>

(4 na maka)

TARO 4

1. Tuvavosa

(10 na maka)

Vakamacalataka na itavi vosa ni veivosa yadudua ena iyatuvosa e ra:

- a. Keimami sa samaka vinaka na nona iteitei enanoa.
- b. E curuma cake na uciwai qiqo na waqa.
- c. E moku bulabula ko Jone ka ni sa leqa sara ga kina
- d. E ra taubale vakatotolo na gonevuli ni sa bi mai na uca.
- e. Keirau via vodo basi ia e luvu tiko na gaunisala.

(5 na maka)

2. Wiliwili VakaViti

Wilika na italanoa lekaleka oqo. Vakadewataka na ibalebale ni walu na wiliwili vakaViti ka tukuni eke. Kakua ni vola tale na italanoa.

E da matalau ni da sarava na vutuniyau ni soqo mai na koro. E a duguci o Sera ena dua na vulo kamunaga, ka vakayacori vua na ivakarau vakavanua kece. Ena gauna ni kana ni solevu, a vavi e dua na rara na vuaka, mate e tolu na sogā toa ka kovu e dua na bi. A vavi e tolu na duludulumata kei na rua na dugele me kena kakana dina. Na sasalu ni waitui e sega ni caka rawa ka ni tolu na dali lolo soko. Sa niu ga kei madrai na iyau ni tevutevu ena nodra veisisivi na veiwekani. Ni sa mai cava na soqo, sa cere tu e rara e lima na sasa ka icoco wale ga me nei tinai Sera.

(5 na maka)

TARO 5 - Na Vosa

(10 na maka)

1. Vola na veibasai ni yatuvosa oqo:

- a. Era sureti mai na marama, na goneyalewa kei na gone lalai ena soqo ni siganisucu.
- b. E a ciqoma na itutu na turaga me liutaka na bose.

2. Vakasavuya mada na itukutuku oqo

- a. "Dou nanuma mo dou kauta na nomudou ivava ivale," a kaya yani ko Wini.
- b. "Lote, o cei e kaci mai ya?" a taroga ko Sevanaia.

3. Vola na vosa e cavuta ko Luke

- a. E taroga ko qasenivuli se ko cei a solia mai na vokete maqo.

WASEWASE C – Saumi Taro iVakamacala

(30 na maka)

iVakamacala: Mo sauma ga e 3 na Taro ena wasewase qo.

TARO 6 – Vola iTukutuku

Vakamacala mada ena ulutaga, 'Na Bibi ni kena Maroroi na noda Vosa, iTovo kei na iVakarau Vakavanua.'

Mo vakamacala mada me rauta me sivia e 100 na vosa.

(10 na maka)

TARO 7 - Veiduitaitaki ni Vosa

Vakamacalataka mada na isitori ni vosa vakaViti Raraba kei na vosa vakaPeritania.
Vakamacala me rauta e 100 na vosa

(10 na maka)

TARO 8 – Na Vu

- a. Vakamacalataka na ibalebale ni veimataqali vu qo: vudewa, vuwale, vutu, vucoko, vusaumaki
- b. Solia na kena ivakaraitaki

(10 na maka)

TARO 9 – Na Vosavosa VakaViti

Vola na ibalebale ni vosavosa vakaViti oqo

- a. Yaga vaka niu
- b. Sa coka na dabea
- c. Vaka na ivana ni Rogo voka

(10 na maka)

Sa cava eke na veitarogi.

